

Coffeeshops in Nederland 2011
Aantallen coffeeshops en gemeentelijk beleid 1999-2011
Samenvatting
Auteurs: B. Bieleman, R. Nijkamp, T. Bak
2012, ST. INTRAVAl, Groningen-Rotterdam.

In dit rapport wordt verslag gedaan van de tiende meting van de monitor over het aantal officieel gedoogde verkooppunten van softdrugs (coffeeshops) en het gemeentelijk coffeeshopbeleid in Nederland. In opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Veiligheid en Justitie worden sinds 1999 de ontwikkelingen rond coffeeshops nauwgezet gevolgd met behulp van deze monitor. Het tellen van het aantal coffeeshops en het inventariseren van het gemeentelijk beleid is op vergelijkbare wijze uitgevoerd als in 1999 – 2007 (Bieleman e.a. 2008). Voor deze tiende meting zijn eind 2011, begin 2012 de ambtenaren van alle 418 Nederlandse gemeenten ondervraagd. De respons bedraagt 100 procent.

De monitor kent drie onderwerpen: aantal coffeeshops en gemeentelijk beleid; handhavingsbeleid; en sanctiebeleid. Daarnaast wordt kort ingegaan op de ervaringen en toekomstplannen van de gemeenten.

Aantal coffeeshops en gemeentelijk beleid

Eind 2011 zijn er in Nederland in totaal 651 coffeeshops gevestigd in 104 gemeenten. Daarmee heeft de gestage lichte daling van het aantal coffeeshops de afgelopen jaren zich doorgezet. Het aantal coffeeshops is eind 2011 met 2,3% verminderd ten opzichte van eind 2009 toen er in totaal 666 coffeeshops waren. Coffeeshops zijn onder meer definitief gesloten, omdat de gedoogbeschikking is ingetrokken op basis van een negatief BIBOB-advies¹, de eigenaar niet in staat was om een verklaring omtrent goed gedrag te laten zien of omdat één of meer AHOJ-G criteria² zijn overtreden.

Concentraties van coffeeshops bevinden zich, evenals in voorgaande metingen, voornamelijk in de Randstad en in de middelgrote steden in de provincie. De gemiddelde verhouding tussen het aantal coffeeshops en het aantal inwoners in een gemeente ligt eind 2011 op 1 coffeeshop per 31.413 inwoners.

Beleidsvormen

Twee derde van de Nederlandse gemeenten voert in 2011 een nulbeleid, terwijl een kwart een maximumbeleid hanteert. Daarnaast zegt minder dan een tiende van de gemeenten geen formeel beleid te hebben. Deze situatie is grotendeels vergelijkbaar met die in 2007.

Het aantal gemeenten waar meer of minder coffeeshops zijn dan officieel worden toegelaten ligt in 2011 op 19 gemeenten en is hiermee gedaald ten opzichte van 2007.

¹ Gemeenten kunnen onder andere in hun uitvoering van het coffeeshopbeleid gebruik maken van de Wet Bevordering Integriteitsbeoordelingen door het Openbaar Bestuur (Wet BIBOB). Met deze Wet is het voor gemeenten mogelijk een aanvraag voor (een verlenging van) een vergunning of subsidie te weigeren wanneer het vaststaat dat door de aanvrager strafbare feiten zijn gepleegd of wanneer een redelijk vermoeden bestaat dat deze zullen worden gepleegd.

² Het is in Nederland wettelijk niet toegestaan om softdrugs te produceren of te verhandelen. Het Openbaar Ministerie (OM) heeft echter landelijke richtlijnen (de AHOJ-G criteria) opgesteld over de wijze waarop de wet dient te worden gehandhaafd. Als door coffeeshops aan deze criteria wordt voldaan, dan ziet het OM af van vervolging voor wat betreft de verkoop van softdrugs in de coffeeshops.

Handhavingsbeleid

Het overgrote deel van de gemeenten (97% in 2011) geeft bij de definiëring van de AHOJ-G criteria aan dat deze expliciet is afgestemd op de richtlijnen van het College van procureurs-generaal³, terwijl in enkele gemeenten sommige criteria strenger zijn geformuleerd.

Van de 104 gemeenten met coffeeshops hanteren 86 (83%) in 2011 een afstands- of nabijheidscriterium ten opzichte van scholen. De meeste (69) gemeenten geven in 2011 aan dat ze uitgaan van een afstand van 250 meter of minder dan 250 meter. Als per 1 januari 2014 in Nederland een beleid wordt gevoerd waarbij bestaande coffeeshops niet binnen een loopafstand van 350 meter van een school (voor voortgezet of beroepsonderwijs) mogen zijn gelegen, dan dienen in ten minste 26 gemeenten in totaal 164 coffeeshops te worden verplaatst of gesloten. Daarnaast zijn er in 2011 meer gemeenten die overige vestigingscriteria en additionele criteria hanteren dan in 2007.

Verder is artikel 13b van de Opiumwet in 2011 in 47 gemeenten toegepast voor het sluiten van panden waaruit softdrugs werden verkocht.⁴ Het aantal toepassingen ligt hoger dan in 2007. Daarentegen is in 2011 geen gebruik gemaakt van artikel 174a van de Gemeentewet. Sinds de wijziging van artikel 13b van de Opiumwet medio 2007 wordt artikel 174a van de Gemeentewet niet meer gebruikt voor de sluiting van drugspanden.

Sanctiebeleid

In 93 gemeenten met coffeeshops (90%) zijn de bestuursrechtelijke sancties voor het overtreden van de AHOJ-G criteria formeel vastgelegd in het coffeeshopbeleid. In een groot deel (71%) van de gemeenten met coffeeshops zijn volgens de ambtenaren in 2011 geen overtredingen van de afzonderlijke criteria vastgesteld. De vastgestelde overtredingen in de 30 overige gemeenten met coffeeshops hebben vooral betrekking op het Jeugd criterium (11 gemeenten) en op de Maximale handelsvoorraad (13 gemeenten). In totaal zijn volgens de ambtenaren in 2011 51 overtredingen van de AHOJ-G criteria geconstateerd. Dit zijn er 37 minder dan in 2007.

Sluitingen

Overtredingen van het G-criterium, het J-criterium en de Maximale handelsvoorraad hebben in 12 gemeenten voor 15 coffeeshops geleid tot sluiting voor bepaalde tijd, bijvoorbeeld vier weken of zes maanden. In negen gemeenten zijn 15 coffeeshops gesloten voor onbepaalde tijd.

Ervaringen en toekomstplannen

De ervaringen met het coffeeshopbeleid zijn evenals in 2007 overwegend positief. Van de gemeenten met coffeeshops geeft 63% aan geen knelpunten te hebben bij het (handhaven van het) gemeentelijk coffeeshopbeleid, terwijl dit in 2007 op 71% lag. Een tekort aan bevoegd personeel (8), de toepassing van BIBOB (6), de aanpak van niet gedoogde verkoop van cannabis (5), de overlast van softdrugstoerisme uit het buitenland (4) en de aanpak van softdrugsgebruik in openbare ruimten (2) worden in 2011 onder meer door ambtenaren genoemd als knelpunten.

Sinds 1 januari 2012 is het Besloten-clubcriterium en het Ingezetenen criterium ingevoerd. Daarnaast zeggen 36 van de 104 gemeenten met coffeeshops (35%) de komende twee jaar een andere beleidswijziging door te willen voeren. Hiervan geven 11 aan het (regionaal) beleid te zullen aanscherpen en actualiseren.

³ De landelijke definities van de AHOJ-G criteria zijn als volgt: geen Affichering; geen Harddrugs; geen Overlast; geen verkoop aan Jeugdigen (leeftijdsgrens van 18 jaar); en geen verkoop van Grote hoeveelheden per transactie (maximaal 5 gram per klant). Daarnaast mag geen alcohol en maximaal 500 gram softdrugs aanwezig zijn in de inrichting (Maximale handelsvoorraad). Aan de bestaande AHOJG-criteria zijn per 1 januari 2012 het Besloten-clubcriterium (B-criterium) en het Ingezetenen criterium (I-criterium) toegevoegd.

⁴ Het gaat hierbij niet om coffeeshops, maar om niet-gedoogde panden waar vanuit softdrugs werden verkocht.